

Jesús Tuson, l'instint de comunicar

■ **Alícia Fuentes-Calle**

Doctora en Lingüística (UB). Directora de Linguapax

Fa uns quants anys vaig cursar a distància «Teoria i història de l'escriptura» amb Jesús Tuson. Rellegeixo ara l'escrit que vaig enviar-li durant el curs amb la intenció de retrobar-hi els seus comentaris. Torno ara, tants anys després, a aquells fulls amb les notes manuscrites de Tuson, que insistien molt, per exemple, a no oblidar ni menystenir l'existència dels pobles àgrafs, sense escriptura. El seu èmfasi a dissipar, des de les aules, les inèrcies etnocèntriques i a promoure l'interès per la diversitat.

Aquell escrit havia estat pensat i viscut des de la meua vida llavors a Jerusalem. Maldava per connectar dues experiències de la comunicació que des d'aquell lloc del món i en aquell moment (primer any del segle XXI) semblava que tenien moltes coses en comú malgrat les aparences: la comunicació digital, que vèiem com anava guanyant terrenys insospitats fins aleshores, i l'experiència del llenguatge en entorns diversos de pràctica espiritual.

Tot plegat per a expressar com els humans tendim a satisfer un instint, potser encara no prou reconegut o explorat, de comunicació radical. Comunicar-nos a màxims com a marca d'humanitat: bé per abastar tants interlocutors com sigui possible i de la manera més simultània i duradora a l'abast (el que ens permet la tecnologia), bé per assolir una certa comunicació holística que posa en joc els abismes personals —allò que intenten les pràctiques espirituals—. Amb la seva manera de fer, simplement, Tuson feia aportacions úniques a aquesta cerca de la comunicació radical. En primer lloc, a través de la seva transparència retòrica. Feia arribar les idees amb una claredat extrema. Poc després d'escoltar-lo no era difícil que les seves paraules ressonessin amb d'altres i acabessin connectades en algun quadern generant noves relacions. Ara que torno a alguns d'aquells apunts encara mantenen la vibració entusiasta d'aquell origen. Ho provocava sovint. I, en segon terme, la seva passió per comunicar-nos el miracle diari del fet que ens entenguem.

La primera pàgina del seu *¿Com és que ens entenem? (si és que ens entenem)* expressa molt bé el seu tarannà: «Parlem [...] de com el llenguatge conté recursos generosos per unir les persones que, si hi ha bona voluntat (és la qüestió ètica) i si posem en marxa totes les possibilitats expressives (és la qüestió tècnica), mai no restaran desvalgudes i desorientades en les terres ignotes de l'absència de sentit.» En les terres ignotes de l'absència de sentit. Ni desvalgudes ni desorientades. L'ètica i la tècnica.

L'estètica s'hi va afegir després, si és que totes tres no són presents sempre en l'acció cordial de persones com Tuson. En les seves classes, ja presencials, de teoria del llenguatge literari. Memorable aquella anècdota que ens va arribar a través seu: Roman Jakobson (un dels lingüistes més eminents del segle XX, un referent de la relació entre lingüística i poètica) parlava moltes llengües, sí, però totes les parlava en rus, deia de Jakobson, ens explicava Tuson, la seva dona. De seguida, com a moviment reflex, ens vam aplicar la mateixa ironia a nosaltres mateixos. I també el sentit poètic de l'anècdota: tenir present la diversitat lingüística del món des de cada llengua que parlem.

Jesús Tuson va parlar molt de llenguatge i de comunicació. Va fer possible, a més, amb altres col·legues seus, que aquesta inclinació per les llengües, intel·lectual i tot sovint emocional, present en moltes persones, tingués un lloc estable per a poder ésser compartida i explorada formalment, un departament universitari. Va obrir així la porta a molts estudiants que vam anar arribant-hi després. Però, sobretot, Jesús Tuson va ser mestre en generositat i cordialitat, les formes més elevades de la comunicació humana, segurament allò que és entès instintivament mentre s'explora amb talent el misteri d'entendre's. Cordialitat, la via infal·lible que fa lligar coneixement i memòria. ■